№ 144 Օգոստոսի 28 (Սեպտեմբերի 9) **1879** Օգոստոսի 28 (Սեպտեմբերի 9) № 144

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ կէս տարվանը 6 րուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչի մէջն է վտանգը:—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Մեծ-Ղարաքիլիսայից: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: «Մասիսի» մի յօդուած:—«Մշակի» հեռագիրներ:—Յայտարարութիւններ:—Տեղեկացոյց:—Բանասիրական: Ոսկի աքաղաղ:

ԻՆՉԻ ՄԷՋՆ Է ՎՏԱՆԳԸ

—

Ամենամեծ վտանգը մի ազգի մտաւոր և բարոյական գոյութեան համար մտածողների մեծ մասը նրա մէջն են տեսնում, երբ մի ազգութիւն այլ ևս չէ արդիւնաբերում ինքնուրոյն, անկախ, ինքնագոյ բնաւորութիւններ, երբ պատմական հանգամանքների շնորհով մի ազգի բոլոր անդամները միմեանց նման են դառնում, կորցնում են իրանց անհատական տարբերութիւնները, միակերպ են դառնում:

Այն ժամանակ, այդ միակերպութեան պատճառով, ազգն էլ չէ արդիւնաբերում ոչինչ նոր, ոչինչ ինքնուրոյն բան ոչ արհեստի, ոչ գեղարուեստի, ոչ գիտութեան, ոչ գրականութեան ու լրագրութեան մէջ: Բոլորը ընկնում է անշարժութեան և մեռելութեան մէջ.... Ազգը այլ ևս ընդունակ չէ դառնում ինքնուրոյն ստեղծագործութեան, նրա մէջ չեն յայտնվում անհատներ, որոնք ուրիշ կերպ մտածէին, քան թէ մտածում է մեծամասնութիւնը, ուրեմն չեն էլ կարող անկախ կերպով արդիւնաբերել, ստեղծագործել, այլ ամենքը մտածում են յայտնի ձևով, բոլորի մտածողութեան եղանակը մի յայտնի շրջանակների մէջ է սահմանափակված, ամեն մարդ, դուցէ կարծելով էլ որ նոր միտք է յայտնում, անգիտակցաբար կրկնում է մի անգամ սովորած, անգիր առած, մանկութիւնից արիւնի մէջ մտած ժառանգական մտքեր, վախենալով միջոց չունենալով վերաստուգել այդ արդէն դարերով և աւանդութեամբ սրբացրած, սերունդից սերունդ անցնող գաղափարների ստուգութիւնը կամ անստոյգ լինելը....

Մեր հայոց ազգը իսկ և իսկ այդ տեսակ դրութեան մէջ է: Մեր հասարակական և ընտանեկան կեանքի մէջ մենք ունենք մեր սեփական կլասիցիզմ, մեր գրականութեան ու լեզուի մէջ մենք ունենք մեր սեփական սխօլաստիզմ, որոնցից հեռանալը, որոնցից փոքր ինչ շեղվելը ոչ թէ միայն յանցանք է համարվում, բայց և անհնարին է լինում մեզ, որովհետև մենք այն աստիճան կաշկանդված ենք լինում մեր պատմական աւանդութիւններով, որ անզօր ենք մեր սեփական ոյժերով խախտել այդ մեր մէջ արմատացած աւանդութիւնները....

Մեր բոլոր հասարակական գաղափարները անգիտակցաբար անգիր առած, սերտած աւանդական մտքերն են, որոնց ոչ ոք իրան հաշիւ չէ տալիս և չէ էլ կարող վերաստուգել: Մեր ազգը ոչ թէ միայն աղքատ է ինքնուրոյն մտածողներով, այլ այդ տեսակ մտածողներ, մտածողներ, որոնք փոքր ինչ ուրիշ կերպ են մտածում, քան թէ մտածում է ազգի մեծամասնութիւնը, բոլորովին բացակայ են մեր հասարակութենից:

Ինչքան բարձրագոյն ուսում էլ ստացած լինի հայը, հարցրէք նրան ի՞նչ է հայութիւնը,—և նա ձեզ կը պատասխանի որ հայութիւնը լուսաւորչական կրօնի մէջն է միայն, իսկ հայ բողոքականը կամ հայ կաթօլիկը հայեր չեն: Հարցրէք նրան ի՞նչի վրա է կայանում ազգութիւնը,—և նա ձեզ կը պատասխանի ոչ թէ ցեղական յատկութիւնների վրա, այլ եկեղեցու վրա, և այլն....

Եւ երբ որ այդ տեսակ անշարժ, միակերպ հասարակութեան շրջանի մէջ պատահմամբ յայտնվում է մէկը, որ յանկարծ ուրիշ մտքեր է յայտնում, քան թէ յայտնում է մեծամասնութիւնը,—նրան համարում են հասարակական թշնամի, ազգի վնասակար անդամ, նրան անարգում, հալածում են: Նա համարձակվել է ուրիշ կերպ մտածել, ուրիշ կերպ գրել, քան թէ մեծամասնութիւն է մտածում և գրում, նա համարձակվել է ուրիշ լեզու գործածել

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՈՍԿԻ ԱՔԱՂԱՂ.

(Առաջին մասը)

—

ԺԵ.

Մի անգամ Մասխեանը Մոսկվայի իր գործակատարից նամակ ստացաւ, որի մէջ խնդրում էր ուղարկել իր մօտ մի օգնական, որովհետև տկարութեան պատճառով ինքը մենակ չէր կարողանում գործերը օրինաւոր կերպով կատարել: Այս նամակը մեծ դղրդոց գցեց Մասխեանի խանութի գործակատարների մէջ, և նրանցից ամեն մէկը ցանկանում էր, որ իրան ուղարկեն: Բայց և ոչ մէկի ընդունակութիւնը չէր համապատասխանում նամակի բովանդակութեանը, որովհետև նրա մէջ գրված էր, որ օգնականը, բացի հայերէնից, պէտք է «անպատճառ» գիտենայ ռուսերէն գրել կարդալ և խօսել: Մասխեանի մօտ գտնված գործակատարների մէջ չը կար այսպիսի մէկը, և նա մեծ մտատանջութեան մէջ էր, թէ որտեղից կարող էր գտնել:

Մի երեկոյ այս մտածութեան մէջ աղան տուն դարձաւ, և իսկոյն չը մտաւ իր սենեակը, այլ նըստեց «փշտիքի» վրա, որ դրած էր ընկուզենու հովանու տակ, և պահանջեց սառը ջուր, որ զովացնէ իր ծարաւը: Միքայէլը իսկոյն կատարեց նրա հրամանը, և կանգնեց աղայից փոքր ինչ հեռու ոտքի վրա, սպասելով, չունի՞ արդեօք մի ուրիշ բան ևս հրամայելու:

—Կանչիր այստեղ խանումին, դարձաւ նա դէպի Միքայէլը:

Քանի մի րոպէից յետոյ տիկին Մարիամը յայտնվեցաւ իր ամուսնի մօտ, նա ևս Միքայէլի նման կանգնած, սպասում էր լսել նրա հրամանը: Աղան նշան արեց, որ նստէ: Տիկինը տեղաւորվեցաւ նրա մօտ «փշտիքի» վրա: Աղան յայտնեց Մոսկվայի նամակի բովանդակութիւնը և կամենում էր լսել իր «խանումի» կարծիքը, թէ ումը յարմար էր ուղարկել: Տիկին Մարիամին խիստ զարմացրուց այս մտերմութիւնը, որովհետև իր ամուսնական կեանքում այդ առաջին անգամն էր, որ աղան խորհրդակցում էր նրա հետ, այն ևս մի այնպիսի առարկայի վրա, որ բոլորովին անծանօթ էր իրան:

—Այդ ձեր գիտենալու բանն է, պատասխանեց տիկինը, ումը որ լաւ էք համարում, ուղարկեցէք:

Միքայէլը, որ հեռուից լսում էր նրանց խօսակցութիւնը, որ վաղուց առիթ էր որոնում իրան առաջարկելու, վստահութեամբ մօտեցաւ և ասաց.

—Ինձ ուղարկեցէք, աղայ:

Աղան խոժոռ կերպով նայեց նրա վրա, ուզում էր բարկանալ, բայց յանկարծ ծիծաղեց:

—Դու ինչ գիտես, որ քեզ ուղարկեմ, լակոտ:

—Ես համ հայերէն, համ ռուսերէն գրել, կարդալ և խօսել գիտեմ, պատասխանեց նա մի առանձին ինքնավստահութեամբ:

—Դո՞ւ... դու երբ սովեցար:

—Սովեցայ... ինձ ու ինձ սովեցայ... ասաց նա, վախենալով յայտնել իր վարժապետի, Ստեփանի անունը:

Թէ տիկինը և թէ աղան երկուսն էլ մնացին զարմացած, Մասխեանի տան մէջ ոչ ոքին յայտնի չէր, թէ նա կարդալ գիտէր: Եւ իսկոյն տիկնոջ գլխումը ծագեց այն միտքը, որ վաղուց նրան տանջում էր, որ ցանկանում էր Միքայէլին առժամանակ հեռացնել իր տնից, վախենալով, մի՛ գուցէ Հռիփսիմէի հետ պատահէր այն, ինչ որ պատահեց իր աղջիկներից մէկի, Սօնայի հետ, որը սիրահարվելով գործակատարի վրա, փախաւ հօր տնից, և գիւղումը նրա հետ պսակվեցաւ:

—Էլ ինչու էք ուրիշին պտռում, խօսեց տիկինը, Միքայէլից լաւը չը կայ, ուղարկեցէք, թող գնայ «մարդ» դառնայ, մեր մեծացրած տղան է:

—Ռուսերէն գիրք ունե՞ս, հարցրուց աղան:

—Ունեմ:

—Գնա, բեր, կարդա, տեսնեմ:

Միքայէլը վազեց դէպի իր խուցը և ուրախութիւնից մոռացաւ, որ գլուխը կռացնէ նեղ դռնից ներս մտնելու համար, և ճակատը սաստիկ զարկվեցաւ դրան շրջանակի վերնափայտին: Բայց նա ուշադրութիւն չը դարձրեց ցաւի վրա և ներս մտաւ: Նա բաց արեց արկղը, այն գրքերով լիքը նուիրական արկղը, որ ընծայել էր նրան Ստեփանը և վեր առեց գրքերից մէկը: Այն ժամանակ նա մտաբերեց բարեսիրտ պատանու խօսքերը, «կարդա, Միքայէլ, շատ կարդա, մի օր հարկաւոր կը լինի քեզ կարդալը:»—Այժմ նրա խօսքը կատարվեցաւ, մտածում էր Միքայէլը, և բոլոր սրրտով ցանկանում էր թռչել Մոսկվա, մի անգամ ևս տեսնել իր սիրելուն:

Միքայէլը բերեց ռուսերէն գիրքը և երկչոտ աշակերտի նման կանգնեց աղայի մօտ:

—Դէ, հիմայ կարդա, տեսնեմ:

Միքայէլը սկսեց վարժ և կանոնաւոր կերպով կարդալ, աղան ուշադրութեամբ լսում էր, թէև մի բառ ևս չէր հասկանում:

—Դէ, հիմայ գրէ:

—Ի՞նչ գրեմ:

—Գրէ, որպէս թէ գրում ես Մոսկվայի գործակատարին. «Այս անգամ ուղարկված 200 հակ բամբակների մի մասը խալիս (զուտ) Ամերիկայի սերմից է, մնացածները խառն են տեղային բամբակի հետ, վերջին հակերի վրա առանձին նշաններ են դրված, որ դու մուշտարուն ցոյց տալու ժամանակ ճանաչես, և կարողանաս Ամերիկայի բամբակի տեղ անցկացնել:»

—Հիմայ կարդա:

Միքայէլը կարդաց:

—Գրեցի՞ր «առանձին նշաններ են դրված»:

—Գրեցի. «առանձին նշաններ են դրված»....

Կրկին կարդաց Միքայէլը և իր կողմից նկատեց.

—Վայ թէ մուշտարին «առանձին նշաններ» ունեցող հակերից մէկը բաց անել տայ, յետոյ....

—Ձայնդ կտրի, լակոտ, Մոսկվայի գործակատարս քեզ նման յիմար չէ, նա կը հասկանայ, թէ ինչպէս պէտք է սարքել բանը... ասաց աղան բարկութեամբ, և դարձաւ դէպի տիկինը.

—Ասում ես ուղարկիր, դէ, ո՞նց ուղարկեմ, ես ճանաչում եմ էդ աւանակին, դա «մարդ» չի դառնայ:

Բայց ինչպէս ոչ բամբակ էր ուղարկված, ոչ Ամերիկայի սերմից, ոչ տեղային սերմից, և ոչ էլ «առանձին նշաններ» էին դրված խարդախված հակերի վրա, որ գործակատարը ճանաչելով, չը սխալվէր, և կարողանար վատ բամբակը լաւ յատկութիւն ունեցողի տեղ անցկացնել: Միայն աղան գրել էր տալիս այն, ինչ որ ստեղծել էր նրա երևակայութիւնը, մի նոր խաղ խաղալու համար Մոսկվայի բիրժայի վրա:

Միքայէլը շատ փոշմանեց իր անզգոյշ նկատողութեան մասին, և տիկին Մարիամը նոյնպէս դժգոհ մնաց նրա անփորձութեան համար, որով գրգռեց աղայի անվստահութիւնը, որը պահանջում էր անպայման հպատակութիւն այն բոլոր խարդախութիւնների մէջ, ինչ որ պահանջում էին նրա առևտրական շահերը:

Տիկինը մտածեց մի կերպով բանը շինել:

—Վնաս չունի, ասաց նա, ջէր տղայ է, կը գընայ, կը տեսնի, կը սովորի:

—Ախր ինչ կը սովորի, այսքան տարի չը սովորեց, դրանից յետոյ էլ ինչ կարող է սովորել:

Միքայէլը կանգնած, լսում էր այդ բոլորը, որպէս մի դատապարտեալ:

Նոյն միջոցին ներս մտաւ մի մարդ, կարտուզով, սև արխալուղով, որի վրայից հագել էր մի մոխրագոյն մաշված սերթուկ երկայն ու լայն փէշերով, և ոտներին հագել էր քօշեր սպիտակ գուլբաների վրա, որոնք կեղտոտութենից ցեխի գոյն էին ստացել: Նա իր ձեռին բռնած ունէր մի հաստ փայտ, որ ինքն էր շինել:

քան թէ գործեն ամեն պապերը, նա համարձակվել է ուրիշ իդէալներ ունենալ, քան թէ ունէր ազգը երրորդ դարից սկսած մինչև տասն և իններորդը, — նրան պէտք է հալածել, նրան պէտք է աշխարհիս երեսից ջնջել....

Երբ որ մի ազգութիւն հասել է այդ անշարժութեան կէտին, երբ նա այլ ևս ոչ մի ինքնուրոյն, մի օրիգինալ մարդ չէ արդիւնաբերում, կամ պատահմամբ ուրիշ շրջանում ծնված, ուրիշ հանգամանքներում կրթված հայրենակից մարդուն ամեն ջանք է անում վիժել իր շրջանից,—այդ տեսակ հասարակութիւն կամ ազգութիւն մօտ է իր մօտաւոր կատարեալ անկման, նրան սպառնում է մեծ վտանգ....

Մի ազգութեան մօտաւոր և բարոյական գոյութեան համար վըտանգը միակերպութեան մէջն է:

Իսկ միակերպութիւնը հասարակական կեանքի մէջ մեռելութիւն է նշանակում:

Այդ յօդուածը մենք նուիրում ենք մեր ռուսաստանցի և թիւրքիացի հայ կրթված երիտասարդութեանը, այդ երկու երկիրների հայ ինտելլիգենցիային, որ փոտել մնացել է իր անշարժական միակերպութեան մէջ, նուիրում ենք Զմիւռնիայի «Արշալոյս Արարատեան» լրագրի պէս մեր հասարակական ապուշ օրգաններին:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԻՑ

10 օգոստոսի

Հանգամանքները մի անգամ ևս բերեցին ինձ այս գիւղը, որտեղ չորս օր մնալուց յետոյ, դուրս եմ գալիս այս տեղից, միայն այս անգամ քաղցր տպաւորութեամբ. որովհետև այժմ թէ հասարակութիւնը և թէ բարեջան հոգաբարձութիւնը ամենայն ջանք գործ են դնում, որ նորակառոյց դպրոցի շինութիւնը, եթէ ոչ օգոստոսին, գոնէ սեպտեմբերին անպատճառ պատրաստ լինի և հետևաբար ուսումը այս տարի ուղղակի այնտեղ սկսվի: Այդպէս էլ կը լինի: Այս մասին առանձին շնորհակալութեան արժանի են թէ մեծ. պ. Խօջանադեանցը և թէ պ. Սարիբէգ քեօխվէն, որոնք հասարակութեան մէջ իրանց պաշտօնը ճիշդ և բարեխղճաբար կատարելուց զկնի, ամենասուրբ հոգով աշխատում են նաև դպրոցի յառաջադիմութեան վրա:—Սարիբէգ քեօխվէն, ինչպէս ասել էի «Մշակի» 122 №-ում, յոյսս լիովին արդարացրեց. այսինքն ըստ կարգադրութեան պ. Պռօշեանցի և ներկայութեամբ նորա հասարակական ժողով կազմեց և հասարակութեան իսկական ցանկութեան համաձայն յօգուտ դպրոցի հետևեալ մշտական աղբիւրները բաց արաւ: Նախ՝ իւրաքանչիւր մասագործ պարտաւորվում է իւրաքանչիւր մորթած խոզից, այծից և ոչխարից 5-ական կօպէկ, իսկ տաւարից 20 կ:—Երկրորդ, գիւղի մի յարմարաւոր տեղում կախել կշիռք և ծախվելի ապրանքի տէրը իւրաքանչիւր կշռված պուդին մի կօպէկ վճարել: Երրորդ, հարսանիքատէրերից ստանալ մի մի բուբլ, իսկ մկրտութիւններից տաս տաս կօպէկ: Չորրորդ, ախառից և մատաղից աւելացած փողերը դպրոցին սեփականացնել: Հինգերորդ, սատարական վաճառականներին կամ արհեստաւորներին պարտաւորացնել մի որոշ տուրք վճարել յօգուտ դպրոցի: Վեցերորդ, արաղ կամ գինի ծախողներից պուդին 5 կ. ստանալ: Եւ եօթերորդ, նոր տարվան տալիք վկայականներից ստանալ մի մի բուբլ:

Փառք և պատիւ Ղարաքիլիսի ազնիւ հասարակութեան, որ նա չը բաւականացաւ միայն արական սեռի դաստիարակութեամբ, այլ ամենայն ջանք գործ դրեց և արժանաւոր պատրաստութիւնները տեսաւ և շուտով առաջիկայ սեպտեմբերին օրիորդաց դպրոցն էլ բաց կանեն, որի համար թէ վարժապետ և թէ վարժուհի արդէն հրաւիրել են:

Ճանապարհորդ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 23 օգոստոսի

Արդէն յայտնի է, որ օգոստոսի 13-ին ամառային թատրօնում թատրօնասէրների մի խումբ ներկայացրեց «Անի քաղաքի աւերումն» ողբերգութիւնը: Թէ ինչպէս անցաւ ներկայացումն, այդ իր ժամանակին և ըստ արժանոյն գնահատեց «Մշակը», իսկ այժմ, յարգելի խմբագիր, թոյլ տըվէ՛ք ինձ ձեր լրագրի միջոցաւ հրաւիրել հասարակութեան ուշադրութիւնը այդ գործի մի ուրիշ կողմի վրա, կարճ ասած՝ ներկայացման յայտարարութեննում ի միջի այլոց տպված «բարեգործական նպատակաւ» խօսքերի վրա:

Ներկայացնողների խումբը կազմվելու ժամանակ պարոն Կարապետ Խօջամիրեանցը դիմեց ինձ առաջարկելով մասնակցել ներկայացման. ես հարցրի նորանից ներկայացման նպատակը, Խօջամիրեանցը պատասխանեց ինձ՝ «ներկայացումն լինելու է յօգուտ մի չքաւոր երիտասարդի, որը կամենում է գնալ Իտալիա երաժշտութիւն սովորելու:» Ներեցէ՛ք ինձ, որ չեմ մտաբերում այդ երիտասարդի ազգանունը, բայց գիտէի և ասել էին ինձ, որ իշխան Միքայէլ Բէհբուդեանցի միջնորդութեամբ կը յանձնվի ներկայացման արդիւնքը յիշեալ երիտասարդին: Այս բոլորը իմանալուց յետոյ, յանձն առայ կարողութեան չափ օգնել աշխատասէր երիտասարդին, ներկայացման մասնակցելով: Կըրկնողութիւնները սկսված օրից ես նկատեցի որ մեր մէջ ամեն բան երկու պարոնի ձեռքին է՝ պ. Խօջամիրեանցի և Ս. Սաֆրազեանցի, ուստի, երբ վերջապէս կայացաւ ներկայացումն, երկու օրից յետոյ դիմեցի պ. Խօջամիրեանցին իմանալու ներկայացման արդիւնքը, հետևաբար և չքաւոր երիտասարդին մեր նուիրած օգնութիւնը. բայց ինչ էք կարծում, ինչ պատասխանեց ինձ Խօջամիրեանցը. ի հարկէ այն, ինչ որ մինչ ներկայացման կայանալը նա իր վարքով իրաւունք էր տուել ինձ կասկածելու. բայց խօսեմ պարզ. պ. Խօջամիրեանցը պատասխանեց՝ «դուք իրաւունք չունէ՛ք ինձնից հաշիւ պահանջելու, որովհետև մասնակցեցի՛ք իմ խնդիրքով, ուրեմն առ իմ շնորհակալութիւնս ու գնա:» Իմ պատասխանիս, թէ ես մասնակցեցի ներկայացման միայն այն պատճառաւ, որ դուք ասացի՛ք ինձ՝ «նպատակը բարեգործական է», և ոչ թէ ձեր խնդիրքով, նա ասաց՝ «այն երիտասարդին օգնելը յիմայ ուշ է (չը գիտեմ ինչու). ահա ես և այս պարոնները նմանապէս չքաւոր ենք (ցոյց տուեց մասնակցող երիտասարդներից մի քանիսին), ուստի և մենք կը բաժանենք մեր մէջ:» (Պ. Խօջամիրեանց. դուք այն չքաւորն էք, որ մի երկու շաբաթ առաջ ինձ ասում էիք, թէ մօտաւորապէս մէկ ամսում միսել էք 150 մնթ): Այսպէս պատասխանեց ինձ պ. Խօջամիրեանցը— մեր խմբի երկու առաջնորդներից մէկը, իսկ միւսը —պ. Սաֆրազեանցը, տուաց՝ «ով սկզբից, այսինքն խումբը կազմվելիս 10 մնթ. չէ տուել մեզ, նա իրաւունք չունի հաշիւ պահանջելու:» Ես յիրաւի չեմ տուել ոչինչ և չէի էլ կարող տալ նիւթական միջոցներիս նայած (չքաւոր Խօջամիրեանցը և միւս չքաւորները կարողացան), բայց պ. Ադամեանց (այսպէս եմ անուանում Սաֆրազեանցին, ինչպէս ինքն է ամառային թատրօնը վարձելիս ներկայացել պ. Պալմին կ. Պօլսից եկած դերասան Ադամեանցի անուամբ), միթէ դուք դորանով հերքում էք իմ իրաւունքը. ոչ և ոչ. եթէ այդպիսի պայմաններ ունէիք, դոցա հետ պէտք էր ծանօթացնել ինձ և ոչ թէ ներկայացումը կայանալուց յետոյ:

Ստանալով այդ երկու պարոններից այդպիսի պատասխան, հասկացայ բանը ինչումն է և շտապեցի «Մշակի» միջոցաւ կրկնել պահանջս, բայց ինչ....

Պ. Խօջամիրեանցը մինչ այժմ լուռ է և, ինչպէս երևում է, մտադրութիւն էլ չունէ խօսելու. իսկ Սաֆրազեանցը «Մշակի» № 140 հարկ է համարում հաղորդել, որ նա մի որոշ վարձ ստանալով է մասնակցել ներկայացման և հետևապէս ոչինչ տեղեկութիւն չունի ձեռնարկութեան բուն պատճառի և ուրիշ մանրամասնութիւնների մասին:

Որ պ. Սաֆրազեանցը, ուրանում է իր պատասխանատուութիւնը՝ այդ մասին մի խօսք անգամ աւելորդ է ասել. լաւն այն է ասեմ մի քանի խօսք, որոնք կը բացատրեն պարզ կերպով, թէ Սաֆրազեանցի իր արդարացնելու համար մի այդպիսի միջոցի դիմելը, թէ Խօջամիրեանցի լռութիւնը: Ահա այդ խօսքերը. ինչ պէտք է անէին այդ պարոնները դորանից աւելի, քանի որ դեռ ներկայացումը կայանալուց մի քանի օր առաջ սկսած մինչ այսօր դոքա իրանց մի քանի արբանեակներով «ընդհանուր գումարից» (այնպէս էին նոքա անուանում ներկայացումից գոյացած արդիւնքը) օգուտ են քաղում կազմել այնպիսի կոնծարանութիւններ ու խնճոյքներ, որոնց միջոցին շամպան եան շիշերը գոյգերով են երևան եկել. ինչ պէտք է անէին դոքա, քանի որ իրանց ամենօրեայ կարիքներին բաւականութիւն տալու համար դիմել են «ընդհանուր գումարին». ինչ պէտք է, անէին, քանի որ բացի այս ամենը այդ պարոնները (ինչպէս և խոստովանում է Սաֆրազեանցը) «ընդհանուր գումարից» նշանակել են իրանց համար և «մի որոշ վարձ».—մի խօսքով՝ ինչ պէտք է անէին այդ պարոնները դորանից աւելի, քանի որ

—Սիմօն Եագօրիչը եկաւ, ասեցին միաձայն, երբ տեսան նրան, իր հաստ փայտը ըրփըրփացնելով ներս մտնելիս:

Դա աղայի ադվօկատն էր, մի հին պօլիցիական չինօվնիկ, որին դուրս էին արել ծառայութիւնից չափազանց արբեցութեան պատճառով, և եկել էր այն կնոջ գործի համար, որի որդին բանտարկված էր իր պարտքը աղային չը վճարելու պատճառով:

—Լաւ ժամանակ եկար, Սիմօն Եագօրիչ, քեզ էի սպասում, ասաց աղան:

—Ինչպէս չը գայի, այդ անզգամը (բանտարկեալի մօր մասին էր խօսքը) զահլայ է տանում, պատասխանեց նա և եկաւ նստեց նոյն «իշոտկի» վրա, աղայի մօտ:

Նա բաւական յոգնած էր երևում և փչոտած, կարտուզը գլխից առեց, թեքովը սրբեց ճակատի քրտինքը, և ջիբէցը հանելով քթախոտի մեծ տուփը, մի բուռն «էնֆիյայ» վեր քաշեց դէպի իր ահագին քթի պնչածակերը, յետոյ ոգի և շունչ առնելով, զուարթացաւ, և բարեբար տուփը «թմաւզա» անելով աղային, ասաց.

—Քաշիր լաւն է, Աստուած հասցրուց, էսօր գըջլեցի մէկից, բանը չինեցի սուդումը...

Աղան ուշադրութիւն չը դարձնելով նրա քաղաքավարութեան վրա, հարցրուց.

—Դու էն ասա, ինչ արեցիր այն «անզգամի» հետ:

—Չես քաշում, լաւն է ասում եմ, Ստամբօլի բուրնութի է, Աստուած հասցրուց, շատ ժամանակ էր, որ պտռում էի:

—Է՛հ, քէփդ եկել է, Սիմօն Եագօրիչ, ասա, ինչ արեցիր էն «անզգամի» հետ, ասաց աղան մի փոքըր պինդ ձայնով:

—Օրհնած, էլ ում ես բարկանում, պատասխանեց փաստաբանը պատառոտած հին աղլուխով թափ տալով «բուրնոթու» փոշին իր ընչացի վրայից, որ դեղնել և «բուրնօթու» գոյն էր ստացել:

—Դէ, արի, էսպիսի մարդու հետ խօսիր, ասաց աղան գլուխը շարժելով.—ես ինչ եմ ասում, նա ինչ է պատասխանում:—Ասա, ինչպէս վերջացրիր այն կնոջ հետ:

—Էլ ինչպէս պէտք է վերջացնէի, հէրն անիծեցի, ինչ որ ունէր, չունէր, բոլորը ծախել տուեցի:

Աղայի դէմքը պայծառացաւ մի անբացատրելի ուրախութեամբ:

—Փողերը՞, հարցրուց նա:

—Փողերը բերել եմ:

Փաստաբանը հանեց ջիբէցը մի շորի կտորի մէջ փաթաթած թղթադրամները, և առանց համբարելու դողդոջուն ձեռքով տուեց աղային:

—Ա՛յ տղայ, Միքայէլ, մի ստաքան արաղ բեր Սիմօն Եագօրիչին, այն մեծ ստաքանով, իմանում ես, ասաց աղան և սկսեց համբարել փողերը:

—Օրհնած, մէքիչ շուտ ասէիր, դու չես իմանում, որ Սիմօն Եագօրիչը առանց էդ զահրումարի ապրել չի կարող, խօսեց փաստաբանը և անհամբերութեամբ սպասում էր կենսատու ըմպելիքին:

Բայց Միքայէլը մի երկրորդ սխալ ևս գործեց, որ ոչ սակաւ հրաւիրեց իր վրա աղայի բարկութիւնը. նա հրամայեց «մեծ» ստաքանով բերել արաղը, բայց այդ «մեծ» բառը պէտք էր հասկանալ «փոքրի» տեղ, որպէս խանութումը «լաւ» բառը գործ էր ածվում «վատի» տեղ.—և բերեց նա ահագին ստաքանով արաղ և տուեց Սիմօն Եագօրիչին: Դա կատարեալ սպիրտ էր առանց մի ուրիշ խառնուրդի, բայց նա միանգամով կուլ տուեց:

—Ա՛յ, սիրտս հովացաւ, շատ ապրիս, ասաց փաստաբանը դատարկած բաժակը յետ տալով Միքայէլին:

Բայց աղան իր խոժոռ ակնարկութեամբ արդէն հասկացրել էր Միքայէլին նրա գործած մեծ սխալը, և այս անգամ խեղճ տղան բոլորովին յուսահատվեցաւ, թէ Մօսկվայ գնալն երբէք չը պիտի յաջողվէր իրան:

Բայց տիկին Մարիամն զբաղեցնում էր նոյն րօպէում մի ուրիշ տխուր միտք, երբ տեսաւ փաստաբանի բերած փողերի ծրարը, որ գոյացել էր այն «անզգամի» կայքը աճուրդով ծախել տալուց, այն ողորմելի կնոջ կայքը, որի որդին բանտարկված էր, որն քանի օր առաջ եկել էր իր մօտ և գթութիւն էր խնդրում, իսկ այժմ աղայի անգթութեամբ մի ամբողջ ընտանիք պէտք է մաշվէր անօնչամար դառն աղքատութեան մէջ:

—Շնորհակալ եմ, Սիմօն Եագօրիչ, ասաց աղան և բաժանեց փողերի ծրարից մի տասն բուբլիանոց կարմիր թուղթ և տուեց փաստաբանին:—Էս էլ քեզ փէշքաշ, որ սաղացրիր փողերս:

Սիմօն Եագօրիչը ընդունեց «փէշքաշը» այնպիսի մի խոնարհութեամբ, քիչ էր մնացել, որ համբուրէ աղայի ձեռքը: Աղան առատաձեռն էր այնպիսի դէպքերում, որպէս լաւ որսորդները միշտ բաժին են հանում իրանց շներին վիրաւորված երէի մըսից:

Բայց Միքայէլի խնդիրը դեռ մնացել էր անվճիռ: Տիկին Մարիամը նկատելով, որ փաստաբանի բերած փողերը աղային բաւական լաւ տրամադրութեան մէջ բերեցին, մտածեց օգուտ քաղել այդ հանգամանքից և կրկին բարձրացնել Միքայէլի Մօսկվա գնալու հարցը:

—Կարդացէ՛ք, Սիմօն Եագօրիչ, ինչպէս է գրած այդ նամակը, ասաց նա, տալով փաստաբանին Միքայէլի մի քանի րօպէ առաջ գրած նամակը:

Փաստաբանը հանեց ծոցից ահագին ակնոցները, զետեղեց ահագին քթի վրա, և հանդիսաւոր կերպով սկսեց կարդալ, կարծես թէ, կարդում էր մի ճառ. «Այս անգամ ուղարկված 200 հակ բամբակներից մի մասը»....և այլն:

—Գրած է «առանձին նշաններ են դրված», հարցրուց աղան, երբ փաստաբանը վերջացրեց ընթերցանութիւնը:

—Ինչպէս չէ, գրած է. «վերջին հակերի վրա առանձին նշաններ են դրված».... և «առանձին նշաններ» բառերի տակը խազ էր քաշած, պատասխանեց փաստաբանը:

—Հաւանում ես:

—Ո՞վ է գրել:

—Մեր Միքայէլը:

—Հազիւ վկայ լինի, որ ինձանից լաւ է գրել, ասաց փաստաբանը ձեռքը սրտին դնելով.—ես 22 տարի պօլիցիումը գրագրութիւն եմ արել, 15 տարի Թ....մօվրովի մօտ եմ գրագրութիւն արել, բայց իմ գիրը դրա մօտ մի կօպէկ չի արժենայ:

Փաստաբանի չափազանց գովասանութիւնը մասամբ հետևանք էր այն ահագին ստաքանով արաղի, որ քանի րօպէ առաջ Միքայէլը խմացրել էր նրան, և կամենում էր դրանով վարձատրել սպասաւորի մատուցած ծառայութիւնը: Այսուամենայնիւ, Սիմօն Եագօրիչի վկայութիւնը, որպէս գիտնականի խօսք, բաւական լաւ ներգործութիւն ունեցաւ հարցի յօգուտ Միքայէլի վճռվելու վրա, և աղան խոստացաւ, որ անպատճառ կուղարկէ նրան Մօսկվա:

Երեք օրից յետոյ, վաղ առաւօտեան Մասխեանի դրանը սպասում էր մի ճանապարհորդական սայլակ, դուրս եկաւ Միքայէլը, իր նոր շորերը հագած, նրա հետ դուրս եկան աղան և տիկին Մարիամը: Միքայէլը առաջ մօտեցաւ տիկնոջը, համբուրեց նրա ձեռքը և ստացաւ նրա մայրական օրհնութիւնը, և յետոյ համբուրեց աղայի ձեռքը և ստացաւ նրա հայրական «բարի խրատները», որպիսիները շատ անգամ լսել էր: Ցետոյ նա խիստ ուրախ և պայծառ դէմքով նստեց սայլակի վրա: Սայլակը շարժվեցաւ: Անցնելով Մասխեանի տան աջ թեքից, յանկարծ վերևից մի բան ընկաւ նրա սայլակի մէջ. դա մի փունջ ծաղիկ էր. յետ նայեց պատանին, տեսաւ, Գայիանէն և Հռիփսիմէն կտուրի վրա կանգնած, նրան գլխով էին անում: Նա շատ ուրախացաւ, բայց մի բան մնաց նրա համար անորոշ, թէ երկու աղջիկներից որը ձգեց փունջը, և այդ միտքը նրան տանջել սկսեց....

(Կը շարունակվի)

ներկայացումից զգացած արդիւնքը քէֆի անդունդն է գլորվել....

Կոյր ծերունի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստոսի 23-ին ԹԻՖԼԻՍԻ Ամառային Թատրոնում ռուսաց դերասանական խումբը ներկայացրեց ֆրանսիականից թարգմանած Դիւմայի մի պիէսա «Քին, կամ հանճար և անբարոյականութիւն:» Քին երևելի անգլիական դերասան էր:

—

Ուրբաթ օր, 24-ին օգոստոսի, ԹԻՖԼԻՍԻ Ալիւրի մայդանի վրա հրդեհ յայտնվեցաւ: Հրդեհը նշանաւոր չէր և շուտով հանգաւ:

—

Դօկտոր Անդրէաս Արծրունի, որ ահա երկու երեք ամիս է գէօլօգիական հետազօտութիւններ էր անում Ուրալեան սարերի վրա, վերջացրեց այժմ իր հետազօտութիւնները և շուտով վերադառնում է Բերլին:

—

Շատերը Թիֆլիսցիներից գանգատվում են, որ ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային վարչութեան գնահատողները (ОЦѢНЩИКИ) շատ երկար են սպասել տալիս խնդրատուներին: Մէկը երեք ամիս է ման գալիս, միւսը վեց ամիս չարունակ առաւօտ ու երեկոյեան երթևեկութիւն ունի քաղաքային վարչութեան մէջ մինչև որ գնահատողները կը բարեհաճեն գնահատել նրա տունը: Ամիսներով ասում են խնդրատուին «վաղը արի:» Դեռ լաւ է, եթէ խնդրատուն խօսել և պահանջել գիտէ, համարձակվում է Ուպրավայի անդամներին և քաղաքագլխին անձամբ դիմել, համարձակվում է Ուպրավայի գրասենեակը մտնել, բայց ինչ պէտք է անի մի որ և է խեղճ, անյայտ, վախկոտ ծերունի, կամ մի որ և է անօգնական կին.... ում դիմեն նրանք, ում խնդրեն, ինչպէս խօսեն և իրանց իրաւունքը պահանջեն: Այդ տեսակները ոչինչ ելք չունեն իրանց անօգնական դրութիւնից և ասում են թէ պատահում է որ վերագնահատութեան ուշանալու պատճառով շատ անգամ խեղճերի տունը աճուրդով ծախվում է: Այդ բանի վրա մեր ձայնաւորների ուշադրութիւն ենք դարձնում:

—

Ստացանք Զմիւռնիայի «Արշալոյս Արարատեան» լրագրի այն համարը, որի մէջ հայհոյական յօդուած կայ «Մշակի» դէմ: Յօդուածը շատ յիմար է: Լրագիրը պահանջում է որ հայերը վերադառնան գրաբառ լեզուին և յարձակվում է «Մշակի» լեզուի դէմ: Եթէ մենք գրէինք գրաբառ լեզուով, երբէք «Մշակը» ամենափոքր ազդեցութիւն էլ չէր կարող ունենալ ընթերցողի վրա: Կենդանի մտքեր պէտք է յայտնել կենդանի, թէև գուցէ դեռ անտաշ լեզուով: Կաշխատենք արտատպել յօդուածը:

—

ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային վարչութիւնը խնդրում է քաղաքիս պանդօկատէրերին, ուտելեղէնների խանութների տէրերին և պօստօյեալի դվօր անուանված հիւրանոցների տէրերին շնորհ բերել սեպտեմբերի 5-ին և 6-ին, 10 ժամին առաւօտեան Դումայի դահլիճը, որպէս զի համեմատ օրէնքի 22 և ծանօթ. 58 յօդ. полож. о трак. зав. съ ѣстн. лав, и пост. двор., ձեռնամուխ լինեն գալու չորս տարվայ համար իրանց միջից պատգամաւորների ընտրութեանը:

—

Ռուսաց դերասանական խումբին, ինչպէս յայտնի է ընթերցողին, աւելացան երկու տաղանդաւոր անդամներ, պ. Ստրէլսկի և տ. Ալէկսէևա: Պ. Ստրէլսկուն մենք տեսանք Դիւմայի «Հանճար և անբարոյականութիւն» պիէսայում, իսկ տիկին Ալէկսէևային օգոստոսի 25-ին Ալէկսանդրօվի „Завоеванное Счастье“ պիէսայում:

—

Ուշադրութիւն ենք դարձնում ռուսաց լեզու իմացողներին „Слово“ ամսագրի օգոստոսի տետրակի մէջ տպված „Парижская Молодежь“ (փարիզի երիտասարդութիւն) գեղեցիկ յօդուածի վրա: Այդ յօդուածից ընթերցողը կը հասկանայ ինչի մենք այդքան յարձակվում էինք միշտ փարիզի մէջ ստացված ուսման վրա, որ այլանդակում է մարդու բնաւորութիւնը, ինչի մենք խորհուրդ էինք տալիս մեր հայերին մանաւանդ մեր դարդակագլուխ Կ. Պօլսի հայ հոսամներին փախչել փարիզի կրթութենից: Չը մոռանանք որ գրողը ինքն ֆրանսիացի է և յայտնի գրող Էմիլ Զօլայի բարեկամ է: Գրողը նկարագրում է մի կողմից Փարիզի ուսանող երիտասարդութեան անբարոյականութիւնը և բթամտութիւնը և ուրիշ կողմից երիտասարդութեան վրա կլասիցիզմի, ռօմանտիզմի և սխօլաստիզմի ունեցած վնասակար ազդեցութիւնը: Յօդուածագիրը բացի համալսարանական ողորմելի երիտասարդութեան, նկարագրում է նոյնպէս փարիզի այն զըզուելի ապուշներին, որոնք կազմում են Ֆրանսիայի մայրաքաղաքի ունևոր, ազնուապետական դասի երիտասարդութիւնը: Եւ այդ անառողջ շրջանների մէջ մեր խեղճ հայերը, մանաւանդ մեր Թիւրքիայի հայերը, կամենում են եւրօպական կրթութիւն ստանալ: Գուցէ մեզ կաջողվի քաղուածք անել յիշեալ յօդուածից:

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք պ. Ա. Ֆրէնկելի մի բրօշիւրը ռուսերէն լեզուով, Ջուրուկ-սուի և Բաթումի նկարագիրը, „Очерки Чурук-су и Батума.“ —А. Френкеля.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ՄԱՍԻՍԻ» ՄԻ ՅՕԴՈՒԱԾ

—

Միթէ մի միայն ապագայ սերունդովն զբաղելով բոլորովին բարձի թողի ընելու եմք ներկայ սերունդը: Խնդիր մ'է այս որ կարծեմ դեռ ուշադրութեան չառնուեցաւ մեր մէջ: Մեր վերջին շարժումները միակ նպատակ ունեցան դաստիարակութիւն տալ Հայաստանի մանկըտւոյն. նպատակ գովելի, այլ ոչ միակ բաւական, զի մինչև որ սերունդ մը չափահաս ըլլայ, ո՛ գիտէ ո՛րչափ կերպարանափոխութիւն կրեն մեր Արևելք:

Ընկերութիւն մը պէտք է՝ ներկայ սերունդը ուսաւորելու համար Հայաստանի այլ և այլ կողմերը լսարաններ հաստատելու. ընկերութիւն մը պանդխտութեան առաջքն առնելու համար, ընկերութիւն մը Հայաստանի մէջ գաղթականութիւնք հաստատելու համար. ընկերութիւն մը դրամատեարց՝ Հայ գիւղացին փոլիցաճի բռուած ժանտ ախտներուն ձեռքէն ազատելու համար. ընկերութիւն մը՝ Հայ գիւղացւոց մի քանի օգտակար և անհրաժեշտ գիտելիք և արհեստք ուսուցանելու համար, որպէս զի կարող ըլլան նիւթական պիտոյքնին քիչ շատ հայթայթել: Այս կարգէն են մշակութիւն բամբակի, զի զգեստուց մասին ամենէն խեղճն է Հայ գիւղացին, մշակութիւն գետնախնձորոյ, անասնադարմանութիւն, մանաւանդ ընտանի կենդանեաց բազմանալուն և լաւանալուն միջոցները, կօշկակարութիւն և այլն: Այս և այսպիսի բազմատեսակ և ոչ թէ մէկ տեսակ՝ ինչպէս եղաւ ցարդ՝ ընկերութիւններ պէտք են Հայաստանի աւեր մնացորդ տակ ընկճեալ ու նուաճեալ Հայը քիչ քիչ զարթուցանելու և նիւթապէս և բարոյապէս 'ի կեանս վերակոչելու համար:

Լսարանաց օգուտներն երկարօրէն բացատրելու կարծեմ հարկ չը կայ: Ասոնք չափահասից համար տեսակ մը դպրոց ըլլալով՝ ո՛չ միայն Հայաստանի շատ մը խորշերը պէտք է հաստատուին, ուր ամենադէտ քարոզիչներու երբեմնական քարոզներէն զատ ուրիշ բան լսած չունին խեղճերն, և կարծես աշխարհէս և դարէս դուրս կապրին, այլ նոյն իսկ Պոլսոյ նման հայաբնակ կեդրոնի մը մէջ շատ պէտք 'ին և մեծամեծ օգուտներ կրնան մատակարարել, եթէ մանաւանդ ժողովրդեան կարևոր, օգտակար և հետաքրքրական նիւթերու վրա ըլլան բանախօսութիւնք և ոչ թէ վերացական ամուլ ճառատանաց և կամ դպրոցական փորձերու հանդիսավայր դառնան: Յայտնի է արդէն թէ այս մասին Օրթագիւղ բարձր 'ի գլուխ կը պարծի: Իւսկիւտարի երիտասարդութիւնն ալ՝ թէ և քիչ մը ուշ՝ փափաքեցաւ այսպիսի հաստատութեան մը գոյութիւնն իւր թաղին մէջ ալ տեսնել և կազմուեցաւ Կրթասիրաց անուն ընկերութիւն մը մի քանի եռանդոտ պատանիներէ կազմեալ, որ առաջին անգամ այսպիսի ձեռնարկի մը դէմ ելած դժուարութիւններէն չը խրտչելով յաջողեցաւ՝ ինչպէս գիտէք՝ մի քանի երեկոյթներ տալ անցեալներն: Ընկերութիւնը մտադիր է նաև ընթերցարան և թանգարան մը հաստատել իւր սրահին մէջ, ուր Իւսկիւտարու ընթերցասէր հասարակութիւնը պիտի կրնայ ամեն տեսակ օգտակար գրքեր, հանդէսներ և լրագրեր գտնել և կարդալ: Ժողովրդեան լուսաւորութեան մասին պարտքն է այսպիսի ձեռնարկի մը յաջողութեանն ըստ կարելւոյն օժանդակել:

Կը տեսնուի ուրեմն որ Իւսկիւտարու երիտասարդութիւնը թմրած կամ մեռած չէ, ինչպէս կը կարծէր ծրխաբար ձեր անցեալ աւուր նամակագիր պարոնը: Եթէ, ինչպէս կըսէ, Հայաստանի մէջ ուսմունք տարածելու համար նոր ընկերութիւն մ'ալ նա հիմնած չէ, պատճառն ուրիշ բան չէ, բայց եթէ սա թէ՝ Իւսկիւտարցին այն անտեղի կարծիքէն չէ թէ Հայաստանի մէջ բան մը գործած ըլլալու համար անպատճառ հազարաւոր նոր ընկերութիւններ պէտք է հիմնել, ամենքն ալ տկար, այլ արդէն եղածները բաւական համարելով՝ զանոնք զօրացնելու և նոցա աջակցելու պէտք է աշխատիլ: Ձեր նամակագիրը կրնայ՝ եթէ կը փափաքի՝ Արարատեան և Արևելեան-Դպրոցասիրաց անդամներուն ցանկն աչքէ անցունել. մեք քաջայոյս եմք որ բազմաթիւ Իւսկիւտարցի երիտասարդաց անուանքը պիտի տեսնէ հոն: Մեր կողմի վեղարաւորք դարձեալ սկսած են մերթ խօսակցութեան նիւթ մատակարարել իրենց վրա: Այս միջոցիս իսկ՝ բոլոր Սէլամիէցին գայթակղական դէպքի մը վրա կը խօսի, որ շատերու զարմանք, ոմանց զայրոյթ և ինձ ամենևին անտարբերութիւն կը պատճառէ: Դէպքն ըստ ինքեան երիտասարդական է, բայց ոչ հեղինակը, որ սպիտակահեր և սպիտականուն անձ մ'է: Տէր. Ճերմակեան, վասն զի հարկ է վերջապէս անունը տալ, առ այժմ հրաժարած և մեկնած է թաղէս: Մենք այս անձին դէմ որ և է հակակրութիւն կամ ատելութիւն չունենալնուս, կարծեմք կրնամք իւր մեր մէջ անցուցած կարճ ընթացքին վրա մէկ երկու խօսք ըսել անաչառութեամբ: Ի սկզբան մեծ համբաւ տարածուած էր իւր վրա, իւր լեզուագիտութեան և ուսումնականութեան վրա: Մեք ըսկեպտիկեան էինք այս մասին, վասն զի իրաւ է որ կրնար լեզուագէտ և ուսումնական ըլլալ, բայց այդ համբաւին համեմատ արդիւնք մը տեսած կամ լսած չունէինք իրմէ: Շատերու հետաքրքիր եղայ հարցնելու թէ Հայր սուրբն ունի՞ 'ի Վենետիկ կամ այլուր տպած երկասիրութիւններ եայլն, չը կըցի բան մը իմանալ. ինչ և իցէ, իւր քարոզներն, յորոց ազգային նիւթոց վրա խօսքեր բացարձակ կերպիւ արտաքսուած էին, անցեալ և նախորդ դարու Գաղղիացի քարոզչաց բեմբասացութիւններուն վրա ձևուած բաւական կանոնաւոր և արհեստին պահանջմանց համեմատ պատրաստուած էին, և կրնային քիչ շատ հաճելի ըլլալ ժողովրդեան՝ եթէ դարուս ոգւոյն հակառակ շատ անգամ միջնադարեան գաղափարներով և անտեղի վարդապետութեամբք տոգորեալ չըլլային: Օրինակի համար, անցեալները մեր Հայր սուրբը բնաբան դրած էր իրեն «վա՜յ ձեզ մեծատանցդ» խօսքը և ժամերով որոտաց հարուստներու և հարստութեան դէմ, զորս երկնից արքայութեան անարժան հռչակեց: Կը հասկնամ թէ Պօսիւէ մը Լուդովիկոս ԺԴ-ի մը և կամ ժամանակին պալատականաց կամ աւագորերոյն առջև՝ անոնց ամբարտաւանութիւնն ընկճելու և ապաշաւել տալու համար այս տեսակ առենախօսութիւն մ'ընէ. բայց մեզ նման խեղճ և ամենաղքատ ազգի մը մէջ, ուր հազիւ հարուստ ըսուելու արժանի մի երկու անձինք կրնան գտնուիլ, ելնել հարստութիւնը պարսաւել, հարուստները դժոխոց որդի անուանել, ինչ յիմարութիւն, տէր Աստուած: Հայր Ճերմակեանի գրեթէ բոլոր քարոզներն այս սկզբան վրա հիմնեալ էին, որ իւր առած դաստիարակութեան տիպը կը կրէն, թէ այս աշխարհիս մէջ հանգըստութիւն և անդին ալ երջանկութիւն չը կրնար ըլլալ եղեր, անկարելի է եղեր. բնաւ հանգստութեան, դիւրակեցութեան, փառքի հարստութեան ցանկալու չենք եղեր, վասն զի ատոնք ունեցողն հանդերձեալէն կը զրկուի եղեր, և այլ ատոնց նման բաներ, թէև ինքը գործով առաջին օրէն սաստիկ փառասիրութեան օրինակ տուողն եղած և մի քանի օրուան մէջ գաւազանակրութիւն և յետոյ ծայրագոյնութիւն ձեռք բերած էր, և վերջերս ալ եպիսկոպոսանալու փափաք կը տածէ եղեր: Ահա Եւրօպական կրթութիւն առած անձի մը քարոզած վարդապետութիւնքը.— Հայը շատ մոլիկ ըրած է այդպիսի չարչարանաց և թշուառութեանց քարոզիչ բուեր. երթա՛յ բարով: Երբ սպիտակահեր անձ մ'իսկ կը վթէ ամենադժուարին ուխտի մը դէմ, ինչ ըսենք անոր որ այդպիսի ուխտապահանջութեան մ'եռանդը կը հասցնէ մինչև 18 ամեայ պատանիներ բարոյապէս բռնադատելով այդ սեղանին վրա բերել զոհելու: Ցանցանքը դրութեանն է թէ դրութիւնը գործադրողներուն, չեմ գիտեր: Սա ստոյգ է որ անցեալ օր Նէնիմահալլէի եկեղեցւոյն մէջ երկնից ընծայուած խումբ մը երիտասարդաց մին հազիւ 18 ամեայ պատանի մ'էր: Սորա ձեռնադրութիւնը ժողովրդեան կանխաւ իմաց տրուած չէր, և իմացուեցաւ որ խեղճ պատանին շատ ջանացեր է իւր Սրբազանը համոզելու որ առ այժմ իւր ընծայումն ուշացնէ, զի դեռ ոչ իւր զոհին մեծութիւնը ճանչնալու և ոչ այդ կոչման համապատասխանելու վիճակի մէջ էր: Հակառակ իւր պաղատանաց՝ Սրբազանն անդրդուելի մնացեր, և վերջապէս ընդ լծով խոնարհելու հարկադրեր է զայն: Չենք գիտեր թէ անցեալ տարիներ Կրօնական ժողովոյ կողմանէ հրատարակեալ կանոնադրութիւնն 'ի մասին ձեռնադրութեան կղերականաց ի՞նչ եղաւ: Գործը սա է որ վերոյիշեալ ձեռնադրութեան ժամանակ շատեր իրաւամբ ցաւեցան այսպիսի մանկահասակ պատանիներ իրենց ծնողած գրկերէն յափշտակողներուն դէմ, և յաւարտման եկեղեցւոյն նշմարուեցաւ որ նորընծայն կարտասուէր սև վեղարին ներքևէն.....

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՎՕ, 24 օգոստոսի: Այսօր ժամը 12½-ին գերմանական կայսրը Ալէքսանդրօվօից ուղևորվեց դէպի Կէօնիգսբէրգ: Մեր Կայսրը Վարշավայի վրայով ուղևորվեց Բրէստ-Լիտօվսկ: Մեծ Իշխան Սէրգէյ և Պավէլ Ալէքսանդրօվիչներն ուղևորվեցան արտասահման: Իսկ Դմիտրի Կօնստանտինօվիչ Մեծ Իշխանը վերադարձաւ Պետերբուրգ:

ՓԱՐԻԶ, 24 օգոստոսի (6 սեպտեմբերի:) Գեներալ Օբրուչեվ և Կլեբիմիևէլ զօրահանդէսի համար հասան այստեղ:

ԲՐԷՍՏ, 25 օգոստոսի: Այսօր կէսօրից յետոյ ժամը երկուսին Կայսրը հասաւ այստեղ: Գիշերն անցկացրեց վագօնում, առաւօտը զօրահանդէս արաւ, և ժամը տասնմէկին ուղևորվեցաւ Օդէսսա: Վարշավայի գեներալ նահանգապետ Կօցէբուին Բարձրագոյն ռէսկրիպտով սրտագին շնորհակալութիւն է յայտնված գահին և հայրենիքին նրա արած բազմամեայ և փառահեղ ծառայութեան համար: Կայսրը Բարձրագոյն շնորհակալութիւն է յայտնում Կովկասեան Փոխարքայի օգնական իշխան Սվեատօպօլկ-Միրսկուն, Նորին Կայսերական Բարձրութեան բացակայութեան ժամանակ նրա գեղեցիկ կառավարութեան և այն առանձին աշխատութիւնների մասին, որոնցով նա կարգադրութիւններ արաւ թէ Թիւրքիայից նոր գրաւած նահանգների մէջ, և թէ զօրքերին խաղաղ դրութեան մէջ դնելով:

Խմբագիր—հրատարակիչ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից դուրս եկան և վաճառվում են Կենտրոնական Գրավաճառանոցում հետևեալ հայերէն գրքերը:

1. Մայրենի լեզու Ա. Տ. եօթներորդ տպագրութիւն, աշխատասիրութիւն Ն. Տէր-Ղևոնդեանի . . . . — 35 կ.
2. Բէքէր բիձու հանաքը, օպէրէտ մի գործողութեամբ, աշխ. Եակօ բսոնի, Թարգ. Ն. Լալայեանցի . . . . — 15 կ.
3. Վո՜ւյ քի խմվէշէր, Ֆարս երեք պատկերով, հեղինակութիւն Տէր Գրիգորեանի . . . . — 50 կ.
4. Աշնանային երեկոյ վողըվիլ մէկ, արարուածով, Թարգ. Շահբուդաղեանց — 25 կ.

Մայրենի լեզուն գումարով գնողներին նշանաւոր զիջումն է լինում:

Նոյնտեղը վաճառվում է հանգ. Ստեփաննոս Նազարեանցի վիմատիպ պատկերը պ. Շահազիզեանի հայերէն և ռուսերէն ուղերձով. իւրաքանչիւր օրինակի գինն է մէկ րուբլի: Վաճառումից գոյացած դրամը պիտի գործ դնուի հանգուցելու յիշատակին մէկ կիսարձան կանգնեցնելու: Յոյս ունենք որ մեր Թիֆլիսաբնակ և գաւառաբնակ ազգայինք չենք բաւականանալ լոկ և աժան ցոյցերով միայն կատարել հանգուցելու հոգեհանգիստը, այլ կը շտապեն ձեռք բերել նորա կենդանագիրը, որով և կը նպաստեն մի համեստ յիշատակ կանգնեցնելու մեծ հրապարակախօսի անուանը: Այս գործի սկզբնաւորութիւնը պատկանում է Մոսկվայի հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Մելքոն Գասպարեան Փանեանցին որից ստացուած են այդ պատկերները:

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

վաճառվում են, 'ի միջի այլոց, հետևեալ հայերէն գրքերը.	Ր.	Կ.
Օր. Տէր-Մարկոսեանց՝ Թաւամազ Մեղու, պատկերազ.	—	40
Բժ. Տիգրանեան՝ Մարմնակազմական բառարան	1	—
Բժ. Բաբայեան՝ Ուսումնարանի առողջ. հարցեր	1	—
Սրուանձտեան՝ Թորոս Աղբար Մ. ա.	1	25
— Մանանայ	1	75
— Շուշան Շաւարշանայ	—	50
Խրիմեան՝ Հրաւիրակ Արարատեան	1	25
— Սիրաք և Սամուէլ	1	45
— Ցիսուսի վերջին շաբաթը	—	70
— Մարգարիտ Արքայութեան	—	75
— Դրախտի ընտանիք	1	25
— Վանգոյժ	—	20
Պէշիքթաշլեան՝ Ստենագրութիւնք	2	75
Կոստանեաշն՝ Մէթոդին վերայ	—	75
Դուրեան՝ Տաղք և Թատերերգութիւնք	1	75
Ալթունեան՝ Տեղեկ. Հայոց գաղթականութեան	1	20
Ծերենց՝ Թորոս Լևոնի	1	—
Հալլաճեան՝ Նոր երգարան	—	75
Ջերազ՝ Գրական փորձեր	1	—
Ազգային դաստիարակութիւն	1	—
— Հայաստան և Իտալիա երկ. տիպ	—	60
— Թէ ի՛նչ շահեցանք Բերլ. վեհաժ.	—	40

Երևանեան հրապարակի վրա ԹԱՄԱՄՇԵՎԻ կարավանսարայի դէմուդէմը № 11. տան վերի յարկում վարձով տրվում է մէկ ԴԱՀԼԻՃ ծառայով, լաւ կարասիքով և առաւօտ-իրեկո սամօվարով. դահլիճը մի բալկօն ունի իր առաջ: Գինն է ամսական 40 րուբլ: Բացի դահլիճը մի և նոյն տանը վարձով տրվում են նոյնպէս առանձին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ կարասիքով ծառայով, սամօվարով և լուսաւորութենով. այդ սենեակները ամսական արժեն 25, 20 և 15 րուբլ: Այդ սենեակներում կարելի է նոյնպէս ընկերով բնակվել: Հարցնել մի և նոյն տան դրան առաջ միրզ Ծախող ՅԱԿՈՎԲԻՆ:

Յունիսի 17-ին Արծրունու Թատրոնում բարեգործական նպատակով տուած ներկայացումից գոյացաւ 294 ր. գումար. տոմսակներ ծախվեցաւ 226 ր. 70 կ., իսկ ընդհանուր մուտքի մնացած մասը, այսինքն 67 ր. 30 կ., զանազան անձերի զոհաբերութիւնն է կազմում: Ծախսերի բոլոր գումարը կազմում է 139 ր. զուտ գումար մնում է 155 ր., որը յանձնվեցաւ պ. Փուղինեանցին հասցնելու ըստ պատկանելոյն: Մեր սրբազան պարտաւորութիւնն ենք համարում՝ մեր անկեղծ շնորհակալութիւնը յայտնել այն անձանց, որոնք իրանց ներկայութեամբ պատուեցին մեր ներկայացումն:

«ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԹԵՐԹ» ԱՄՍԱԳՐԻ

Խմբագրութիւնից

«Մանկավարժական Թերթը» իւր երկրորդ տարուայ շրջանում հրատարակվելու է նոյն ուղղութեամբ և ծրագրով, ինչպէս որ առաջին շրջանում՝ հետևեալ պայմաններով:

1. Տարեկան կը լինի 10 գրքոյկ, իւրաքանչիւրը 6 թերթից (96 երես):
2. Տարեկան գինն է ամենայն տեղ 6 ռ.:
3. Մինչև սեպտեմբերի 10-ն բաժանորդագինը վճարող բաժանորդը կը ստանայ ձրի յունիս ամսի վերջին մի ընտիր հեղինակութիւն հայերէն լեզուով թարգմանութեամբ կամ ինքնուրոյն՝ ընթերցանութեան համար:
4. Եթէ բաժանորդաց թիւը հասնի մինչև 480-ի, այն ժամանակ խմբագրութիւնս իւր բաժանորդներին ձրի տալու է երկու գիրք:
5. Ուսուցիչները կարող են բաժանորդագինը վճարել երկու նուագ. առաջին երեք րուբլին յուլիսի սկզբին. միւս երեք րուբլին նոյեմբերի մինչև 6-ն: Վերջին նուագի բաժանորդագինը ուշանալիս «Թերթը» չի ուղարկվի նոյեմբերի գրքոյկից սկսած մինչև դրամը ստանալը:
6. Որ և իցէ գրքոյկի չը ստանալու մասին բողոք հարկաւոր է ուղարկել ուղղակի խմբագրութեանս հետևեալ №-ը ստանալուն պէս:

Բաժանորդ գրուիլ ցանկացողները կարող են դիմել խմբագրութեանս գրասենեակը, որ գտնվում է պ. Յ. Մարտիրոսեանի տպարանում, Օրբէլեան փողոցի վերայ, Ալէքսանդրեան պարտէզի մօտ:

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցեով. Въ контору Редакціи Армянскаго Журнала „Педагогическій Листокъ".

Խմբագիր ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ:

Խնդրում եմ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԻՄԵՐԵԹԻ ԹԵՄԻ հայոց հոգևոր ուսումնարանների ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՆ հաղորդել ինձ թէ ինչ առարկաների ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԿԱՐՕՏՈՒԹԻՒՆ ունեն, ուղարկելով մի և նոյն ժամանակ իրանց յանձնված ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐԻ ՇՏԱՏԸ:

Թեմական Վերատեսուչ
ԳԷՈՐԳ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆՑ:

4—10

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ
և
Տարրական Ուսումնարան

Աշակերտների և աշակերտուհիների ընդունելութիւնը և քննութիւնները կը սկսվեն օգոստոսի 21-ին, իսկ ուսումը կը սկսվի սեպտեմբերի 3-ին 1879 թ:

Մանկական Պարտէզում ընդունվում են երկու սեռի մանուկներ 4-ից մինչև 7 տարեկան հասակը, իսկ ուսումնարանում ընդունվում են 7-ից մինչև 14 տարեկան հասակը:

Ուսման ընթացքը այնպէս է յարմարեցրած, որ Ուսումնարանում թէ աղջիկ և թէ տղայ աւարտողները կարող են գիմնազիաների 1 և 2-րորդ դասատունները մտնել:

Սօլօլակի, Վելիամինօվսկայա փողոց, Իշխ. Ամատունու տուն, № 11.

Մարիամեան-Յովնանեան օրիորդաց ուսումնարանում ուսումը սկսվում է սեպտեմբերի 3-ին. աշակերտուհի ընդունելը արդէն սկսած է օգոստոսի 20-ից: Այս տարի բացվում է երրորդ դասատուն, որով ընդ ամենը կը լինեն երեք դասատուն և չորս ապտրաստական դասատուն:

Ցանկացողները ծառայել ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆՈՎ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԻՄԵՐԵԹԻ թեմի ԱԶԳԱՅԻՆ հոգևոր դպրոցներում հրաւիրվում են ՅԱՅՏՆԵԼ իրանց ցանկութիւնը: Օտար քաղաքացիք ԿԱՐՈՂ ԵՆ դիմել ինձ նամակով:

Թեմական Վերատեսուչ
ԳԷՈՐԳ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆՑ:

4—10

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 28 — ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ — ԹԻՖԼԻՍ 1879

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (Օգոստոսի 27-ին)	Ր.	Կ.
Ոսկին (պօլուիմպերիալը)	7	98
Հին 84 պր. մ. արծ. 1000 մ.	1480	—
Հին 20 կ. 72 պր. 1000 »	1240	—
Վիդրինի 5% առաջի փոխառութեան տոմ. 100 »	238	—
Երկրորդ 5% վիդրինի »	237	—
Մարսելի կուրսը 269—	100	—
Լօնդօնի կուրսը Օդեսայի վրա	9	40
Վենայի կուրսը արժէ 121 գլ.	100	—
Դաւրեժի բարաթը	4	80
Առևտրական բանկի ակցիան 200 մ.	310	—
Փօթի Թիֆլիսեան երկաթուղու ակցիան 125 մ.	—	—
Շաքարը բրօցկու	7	50
» միւս տեսակը	6	95
» շաքար աւազը	5	60
» տրանզիտը	5	10
» մաքսը վճառած	10	—
Բամբակը Երևանու Ամերիկայի սերմից	8	—
Միւս տեսակը հին սերմից	7	40
Բուրդը Թուշի	7	50
» Թարաքամի	4	—
Ալիւրը Շորագալու	2	20
» Երևանի	—	—
Գարին	1	40
Մոմը ճնաճարպի (стеар.)	12	40
Մետաքսը Նուխվայ	180	—
Կախեթունը	100	—
Կոկոնը Նուխվայ (բոժ.)	50	—
Ֆրիզոնը (լաւը) Ագուլեաց	60	—
Կօֆէն մօկօի	26	—
« լիւանի	22	—
« Մանտինիյօն	18	—

ՀԵՌԱԳԻՐ

	Ր.	Կ.
Կովկասի և Անդրկովկասի քաղաքները	1	
Ռուսաստան	2	
Աւստրիա	3	
Անգլիա	4	
Գերմանիա	2	88
Ֆրանսիա	3	75

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

(Վէրայի վրա № 38)

Ծննդականների ընդունելութիւնը ցերեկվայ և գիշերվայ ամեն ժամանակ, օրը 50 կօպէկ վարձով, իսկ չքաւորներին անվարձ: Առանձին սենեակներում ամիսը 30—50 րուբլ: Կանանց հիւանդութիւնների բաժանմունքի մէջ վարձը ընդհանուր սենեակում 18 րուբլ, իսկ մասնաւոր սենեակներում 30 րուբլ ամսական:

Երթևեկ հիւանդ կանանց և երեխաների ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 9½ մինչև 11 ժամ առաւօտեան, Բժշկապետ Անանօվ:

ՓՕԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Թիֆլիսից մինչև փօթի (ճանապարհորդների գնացքը) 9 ժամ 21 րոպէ առաւօտեան: Մինչև Միխաիլօվօ (խուռն գնացքը) երեկոյեան 5 ժամ. 18 րոպէ:

	առաւօտ:	երեկոյեան.
Թիֆլիսից	9. 21	5. 18
Գօրի	11. 58	9. 43
Միխաիլօվօ	1. 29	11. 59
Րիօն	6. 47	
Փօթի	9. 40	

	առաւօտ:	
Փօթիից	9. 13	
Րիօն	12. 13	
Միխայլօվօ	5. 39	1. 37
Գօրի	7. 5	4. 8
Թիֆլիս	9. 31	7. 56

Թիֆլիս գալիս է առաջին գնացքը երեկոյեան 9 ժ. 31 ր. երկրորդը՝ առաւօտեան 7 ժ. 56 ր.

Տեղերի գինը՝ Թիֆլիսից

	I կլաս.	II կլ.	III կլ.
Մցխէթ	90	68	38
Գօրի	3. 20	2. 40	1. 33
Սուրամ	5. 22	3. 92	2. 18
Րիօն	9.	6. 75	3. 75
Փօթի	13. 1	9. 75	5. 42

ՓՕՍՏ

Ամեն տեսակ թէ նամակներ, թէ լրագիրներ և թէ ծանր փօստ ամեն տեղ ուղարկելու, ընդունվում են ամեն օր, առաւօտեան 8 ժամից մինչև 1 և կէսօրից յետոյ 3 ժամից մինչև 7: Իսկ կիրակի օրերը հասարակ նամակներ մինչև 10 ժամ առաւօտեան և 3—7 երեկոյեան:

Ռուսաստանից և Արտասահմանից փօստը ստացվում է Թիֆլիսում ամեն օր: Բագուի տրակտից՝ երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ: Փօթի-Թիֆլիսեան երկաթուղուց ամեն օր: Նուխու տրակտից չորեքշաբթի և կիրակի: Բելիկլիւչի տրակտից երեքշաբթի և շաբաթ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

	կօպ.
Բաց նամակ արժէ	2
Ռուսաստան և Եւրոպայի բոլոր երկիրները նամակը արժէ	7
Ամերիկա	7
Պարսկաստան	7
Հնդկաստան	70
Եգիպտոս	27

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտեան 8-ից մինչև 10 ժամը:

Երկուշաբթի. Լիսիցեվ և Գօրալեվիչ ներքին հիւանդութիւնների:

Երեքշաբթի. Վերմիշեվ ներքին հ., Բէյխ աչքի հ., Ժուրավլէվ կաշու և վեներական հ., Բաբօվ կրծքի և ներքին հ., Բախուտօվ մանկաբարձական, կանանց և մանկական հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ., Բաբաեվ ջղային և հոգեկան հ.:

Հինգշաբթի. Վերմիշեվ ներքին հ., Ժուրավլէվ կաշու և, վեներական հ.:

Ուրբաթ. Լիսիցեվ ներքին հ., Բաբօվ կրծքային և ներքին հ., Բաբաեվ հոգեկան հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և մանկական հ.:

Շաբաթ. Վէրմիշէվ ներքին հ., Բէյխ աչքի հ., Ժուրավլէվ կաշու և վեներական հ.:

Օբրէխտ, ատամի հ., ընդունում է իր տանը ամեն ժամանակ խեղճ հիւանդներին Բժշկանոցի տոմսակով:

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—

—ԵՐԵՒԱՆ. ***. Նամակը չենք տպի. ցուցէ ձեր առաջարկութիւնը կիրագործվի: Սպասեցէք մի փոքր:

—ԱԲԱՍԹՈՒՄԱՆ. Ա. Բ. Հասցէն փոխեցինք: Նամակի միւս մասից ոչինչ չէ կարելի շինել:

—ՇՈՒՇԻ. Ա. Առաջին նամակից միայն լուրեր քաղեցինք: Շնորհակալ կը լինենք, եթէ այդտեղից մեզ մշտապէս կը թղթակցէք: Զբաղվեցէք տեղական գործերով:

—ԴԱԻՐԷԺ. Արմենակ. Նամակը կը տպենք հետևեալ համարներից մէկի մէջ:

—ԴԱԻՐԷԺ. Տ. Տ. Յ. Ձեր նամակի բովանդակութիւնը նոյնն է, ինչի մասին որ գրել է պ. Արմենակ:

Дозволено Цензурою 27 Августа 1879 г. Тифлисъ — Տպարան Ա. Ա. Միխելսօնի — Типографія А. А. Михельсона